

POSTANOWIENIE

Dnia 22 listopada 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z powództwa M. W.
przeciwko S. Akcyjnej w W. i S. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W.
o odszkodowania,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 22 listopada 2016 r.,
na skutek skarg kasacyjnych pozwanych od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu
Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w L.
z dnia 10 grudnia 2015 r., sygn. akt VIII Pa (...),

1. odmawia przyjęcia obu skarg skarg kasacyjnych do rozpoznania.

2. zasądza od pozwanego S. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. na rzecz powoda M. W. kwotę 1.800 (tysiąc osiemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w L. wyrokiem z dnia 31 lipca 2015 r.: 1) zasądził od pozwanych S. S.A. w W. i S. S.A. w W. solidarnie na rzecz powoda M. W. kwotę 21.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 4 października 2013 r. do dnia zapłaty tytułem odszkodowania za naruszenie gwarancji zatrudnienia, 2) zasądził od pozwanej S. S.A. we W. na rzecz powoda kwotę 21.000 zł tytułem odszkodowania za niezgodne z prawem rozwiązanie

umowy o pracę za wypowiedzeniem, 3) oddalił powództwo o zasądzenie odszkodowania w związku z niezgodnym z prawem rozwiązaniem umowy o pracę za wypowiedzeniem przeciwko pozwanej S. S.A. w W., 4) zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz powoda kwotę 1.800 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, 5) zasądził od pozwanej S. S.A. w W. na rzecz powoda kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, 6) nie obciążył powoda kosztami zastępstwa procesowego należnymi pozwanej S. S.A. w W. w związku z żądaniem zasądzenia odszkodowania z tytułu niezgodnego z prawem wypowiedzenia umowy o pracę; 7) nakazał pobrać od pozwanych na rzecz Skarbu Państwa (kasa Sądu Rejonowego w L.) solidarnie kwotę 1.050 zł tytułem brakującej opłaty sądowej od pozwu, a w pozostałej części przejął brakującą opłatę sądową na rachunek Skarbu Państwa, 8) oddalił wniosek pozwanej S. S.A. o zasądzenie kosztów procesu, 9) nadał wyrokowi w pkt I i II rygor natychmiastowej wykonalności do łącznej kwoty 7.000 zł.

Apelacje od tego wyroku wniosły obie pozwane Spółki S. S.A. i S. S.A. (obecnie S. Spółka z o.o. w W.).

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w L. wyrokiem z dnia 10 grudnia 2015 r. oddalił obie apelacje (pkt I), zasądził od obu pozwanych solidarnie na rzecz powoda kwotę 900 zł tytułem zwrotu kosztów procesu za drugą instancję (pkt II) oraz zasądził od pozwanej S. S.A. W. na rzecz powoda kwotę 90 zł tytułem zwrotu kosztów procesu za drugą instancję.

W kwestii solidarnej odpowiedzialności obu pozwanych Spółek w zakresie roszczenia odszkodowawczego za niedotrzymanie warunków zatrudnienia przez pozwaną Spółkę S. przed przejęciem powoda przez pozwaną S. S.A. Sądy *meriti* ustaliły, że zobowiązanie dotyczące nielikwidowania stanowiska pracy zaciągnęła pozwana S. S.A, składając powodowi w listopadzie 2012 r. ofertę zatrudnienia, poczynawszy od dnia 1 kwietnia 2013 r. wraz z pakietem relokacyjnym, który między innymi gwarantował mu stabilność zatrudnienia. W podpisanym przez strony aneksie do umowy o pracę z dnia 29 marca 2013 r. pozwana S. S.A. potwierdziła wynikające z powyższej oferty warunki pracy i płacy powoda, tj. stanowisko starszego specjalisty ds. marketingu i wynagrodzenie w kwocie 7.000 zł brutto plus prowizje, z zastrzeżeniem, że miejscem świadczenia pracy do dnia 30 czerwca 2013 r. będzie L.. Zgodnie z oświadczeniem pozwanej zawartym w aneksie warunki

relokacyjne (w tym nielikwidowanie stanowiska pracy powoda) miały zostać zrealizowane po przeniesieniu się powoda do pracy w Centrali pozwanej w W.. Jednak po dniu 30 czerwca 2013 r. nie przedstawiono powodowi żadnych propozycji i ustaleń, co do tego jak będzie wyglądać świadczenie przez niego pracy i gdzie ono nastąpi.

W ocenie Sądów orzekających w sprawie z zestawienia postanowień oferty i aneksu wynika, że po dniu 30 czerwca 2013 r. - gdyby pozwana S. S.A. wykonała ofertę, którą złożyła, a na którą powód wyraził zgodę - powód miał wykonywać pracę w W.. Analizując warunki pracy i płacy oraz postanowienia pakietu relokacyjnego zawarte w ofercie zatrudnienia oraz w aneksie, jak też oceniając zachowanie stron Sądy stwierdziły, że brak jest podstaw do uznania, by przeprowadzka powoda do W. stanowiła zdarzenie przyszłe i niepewne. Zdarzenie to było bowiem wyznaczone przez termin rozumiany jako zdarzenie przyszłe i pewne (art. 110 k.c.). A zatem to, że powód nie przeprowadził się do W. nie stanowiło przeszkody do dochodzenia przez niego roszczeń z tytułu gwarancji zatrudnienia, skoro relokacja nie stanowiła warunku zawieszającego dla ich zaistnienia. Zastrzeżenie w umowie uzależniające skutek czynności prawnej od tego, czy strona swe zobowiązanie wykona, jako całkowicie zależne od woli strony i dotyczące samego wykonania umowy, nie może być kwalifikowane jako warunek. Nie może być zatem warunkiem w rozumieniu art. 89 k.c. zdarzenie objęte treścią zobowiązania dłużnika, którego spełnienie jest całkowicie uzależnione od jego woli.

Od powyższego wyroku obie pozwane Spółki wywiodły jednobrzmiące skargi kasacyjne, zaskarżając go w części, w której Sąd Okręgowy oddalając apelacje pozwanych utrzymał wyrok Sądu pierwszej instancji w zakresie punktów I, IV i VII (tj. w zakresie zasądzającym solidarnie od skarżących na rzecz powoda kwotę 21.000 zł wraz z odsetkami tytułem odszkodowania, kwotę 1.800 zł tytułem kosztów procesu oraz w zakresie obciążającym skarżące brakującą opłatą sądową od pozwu w kwocie 1.050 zł), a także w części orzekającej o kosztach procesu za drugą instancję.

Skarżące wniosły o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powoda na rzecz każdej ze skarżących kosztów postępowania. Na podstawie art. 415 k.p.c. w

związku z art. 398¹⁵ k.p.c. skarżące wniosły o zasądzenie od powoda na rzecz każdej z nich kwoty 14.341,23 zł tytułem zwrotu świadczenia spełnionego na rzecz powoda w wykonaniu wyroku w zaskarżonej części.

Skargi kasacyjne zostały oparte na podstawie naruszenia prawa materialnego, a to: 1) art. 89 k.c. w związku z art. 300 k.p. przez błędną wykładnię polegającą: a) na uznaniu, że umownego zastrzeżenia w brzmieniu „po Pana [pracownika] przeprowadzce do W.” nie można uznać za odnoszące się do zdarzenia przyszłego i niepewnego, a tym samym, że nie stanowi ono warunku w rozumieniu art. 89 k.c., podczas gdy oczywistym jest, że „przeprowadzka do W.” stanowi zdarzenie, które w stanie faktycznym sprawy mogło, ale niekoniecznie musiało wystąpić w przyszłości, stanowiąc tym samym zdarzenie przyszłe i niepewne w rozumieniu art. 89 k.c., b) na przyjęciu istnienia dodatkowych przesłanek warunku nie wynikających z art. 89 k.c. w postaci wymogu zewnętrżności zdarzenia w stosunku do czynności prawnej oraz niezależności wystąpienia tego zdarzenia od woli stron stosunku, i w konsekwencji przyjęciu, że umowne zastrzeżenie w cytowanym brzmieniu „nie może stanowić warunku w rozumieniu art. 89 k.c., jako objęte rzekomo treścią zobowiązania pozwanej i zależne wyłącznie od jej woli, przy jednoczesnym błędnym przyjęciu, że okoliczność faktyczna przeprowadzenia się powoda do W. w ogóle mogła stanowić treść zobowiązania pozwanej, zależną wyłącznie od jej woli”; 2) art. 65 § 2 k.c. w związku z art. 300 k.p. przez dokonanie wadliwej wykładni oświadczeń woli zawartych w aneksie z dnia 29 marca 2013 r. do umowy o pracę, w związku z postanowieniami Listu intencyjnego z dnia 7 listopada 2012 r., polegającej na przyjęciu, że strony uzależniły zrealizowanie postanowień Listu intencyjnego (obejmujących tzw. pakiet relokacyjny, w tym gwarancję zatrudnienia) od nadejścia terminu, choć zarówno z literalnego brzmienia postanowienia „pozostałe zapisy zawarte w Liście intencyjnym zostaną zrealizowane po Pana przeprowadzce do W.”, jak i z analizy celu umowy i zamiaru stron wynika, że realizacja postanowień Listu intencyjnego uzależniona została od zdarzenia w postaci faktycznej przeprowadzki powoda do W., a zatem od warunku, 3) art. 471 k.c. w związku z art. 300 k.p. przez jego zastosowanie i przypisanie skarżącym odpowiedzialności odszkodowawczej, mimo że nie została spełniona podstawowa przesłanka

zaistnienia takiej odpowiedzialności w postaci niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, jako że zobowiązanie (którego niewykonanie Sąd przypisał skarżącym) w ogóle nie powstało, w związku z brakiem ziszczenia się warunku, od którego strony uzależniły skuteczność tego zobowiązania.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżące powołały się na oczywiste uzasadnienie skargi „z uwagi na rażące i oczywiste naruszenie” art. 89 k.c. w związku z art. 300 k.p. polegające na przyjęciu, że okoliczności przeprowadzenia się pracownika do W. nie można uznać za zdarzenie przyszłe i niepewne w rozumieniu art. 89 k.c. oraz na przyjęciu istnienia dodatkowych przesłanek warunku nie wynikających z treści art. 89 k.c. w postaci wymogu zewnętrzności zdarzenia w stosunku do czynności prawnej oraz niezależności wystąpienia tego zdarzenia od woli stron stosunku i w konsekwencji uznaniu, że umowne zastrzeżenie „pozostałe zapisy zawarte Liście intencyjnym zostaną zrealizowane po Pana przeprowadzce do W.” nie może stanowić warunku w rozumieniu art. 89 k.c., pomimo że uzależnia ono skutek czynności prawnej od zdarzenia ze swej istoty przyszłego i niepewnego, a ponadto „z uwagi na rażące i oczywiste naruszenie przepisu prawa materialnego tj. art. 65 § 2 k.c. w związku z art. 300 k.p., polegające na dokonaniu jaskrawo wadliwej wykładni treści oświadczenia woli, poprzez zignorowanie jednego z jego zastrzeżeń i dowolne zastąpienie go innym”.

W odpowiedzi na skargi kasacyjne powód wniósł o odmowę przyjęcia skarg do rozpoznania i o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania kasacyjnego od pozwanej ad 2, to jest S. Spółki z o.o. w W..

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi

kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Skarżące jako przesłankę uzasadniającą przyjęcie obu skarg kasacyjnych do rozpoznania wskazały ich oczywiste uzasadnienie, o którym mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

W świetle utrwalonego orzecznictwa przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2012 r., III PK 73/11, LEX nr 1215153). Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398³ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane. O ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006 nr 4 poz. 75; z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 9 marca 2012 r., I UK 370/11, LEX nr 1215126; z dnia 1 stycznia 2012 r., I PK 104/11, LEX nr 1215774). Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578). Oczywiście naruszenie prawa powinno być zatem rozumiane jako widoczna natychmiast, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurystycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z brzmieniem przepisów albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z

dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494; z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNAPiUS 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Skarżący jest w tym zakresie zobowiązany do sformułowania w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania odpowiednich wywodów potwierdzających tę okoliczność, a należy pamiętać, że o oczywistości naruszenia prawa możemy mówić jedynie, gdy w rozpoznawanej sprawie doszło do sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2013 r., III SK 43/12, LEX nr 1331343 oraz z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15, LEX nr 1844092 oraz powołane tam orzecznictwo).

Wymienionych wyżej wymogów nie spełniają wniesione skargi kasacyjne. W szczególności nie można uznać za oczywiste naruszenie art. 89 k.c. w związku z art. 300 k.p. polegające na przyjęciu, że przeprowadzenie się pracownika do W. nie można uznać za zdarzenie przyszłe i niepewne. Z poczynionych w sprawie ustaleń, którymi Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹³ § 2 k.p.c. jest związany, wynika, że wykonanie gwarancji zatrudnienia i spełnienie postanowień pakietu relokacyjnego zostało uzależnione całkowicie od woli pozwanej Spółki, jako dłużnika. W doktrynie przyjmuje się, że uzależnienie ziszczenia się określonego zdarzenia od woli stron może być przedmiotem warunku (tzw. warunek potestatywny), np. zawarcia małżeństwa, porzucenia nałogu, ukończenia studiów czy rozpoczęcia pracy zarobkowej. Jednakże warunek potestatywny należy odróżnić od zastrzeżenia umownego, będącego elementem składowym treści umowy, które uzależnia skutek czynności prawnej od tego, czy strona skorzysta z uprawnienia albo postanowi wykonać zobowiązanie, np. dokona wypowiedzenia (rozwiązania) umowy najmu (zob. Z. Radwański, A. Olejniczak, Prawo cywilne: część ogólna, Wydawnictwo C.H.Beck Sp. z o.o. 2013, s. 290). Zastrzeżenie takie nie może więc zostać uznane za warunek w rozumieniu art. 89 k.c. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 1999 r., I CKN 1069/98, OSNC 1999 nr 9, poz. 160). Stanowisko to podzielił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 maja 2000 r., III CKN 246/2000 (OSNC 2000 nr 11, poz. 213), w którym wyraził pogląd, że uzależnienie skuteczności

czynności prawnej od zdarzenia polegającego na wykonaniu przez dłużnika zobowiązania, a tym bardziej od stanu jego zadłużenia, na który składa się wiele negatywnych faktów zależnych całkowicie od woli dłużnika, nie może być kwalifikowane jako warunek w rozumieniu art. 89 k.c. Pogląd ten został powtórzony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2002 r., II CKN 701/2000 (OSP 2003, nr 10, poz. 124, z glosą Z. Radwańskiego), według którego „nie mogą być warunkiem w rozumieniu art. 89 k.c. zdarzenia objęte treścią zobowiązania dłużnika, którego spełnienie uzależnione jest całkowicie od jego woli”.

Powyższe stanowisko w pełni podzielił Sąd Okręgowy przy ocenie postanowienia umownego dotyczącego przeprowadzki powoda do W., uznając, że relokacja powoda do W. zależała wyłącznie od woli pozwanego pracodawcy i z przyczyn leżących po stronie pracodawcy nie doszła do skutku. Wobec tego nie jest warunkiem (potestatywnym), lecz zastrzeżeniem, którego nie można traktować jako warunek w rozumieniu art. 89 k.c. W konsekwencji Sądowi Okręgowemu nie można zarzucić naruszenie art. 89 k.c., w stopniu, w jakim powodowało by to wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia, widocznego *prima facie*. Nie można również uznać by do wydania oczywiście nieprawidłowego orzeczenia doszło z uwagi na oczywiste naruszenie art. 65 § 2 k.c. w związku z art. 300 k.p. Przepis art. 65 § 2 k.c. reguluje wykładnię oświadczeń umów (porozumień) według wskazanych w nim kryteriów interpretacji. Tymczasem ustalenie zgodnego zamiaru stron i celu postanowień spornej umowy wymagałoby dokonania ponownej oceny zebranego materiału dowodowego bądź ponownych ustaleń faktycznych w tym zakresie, co usuwa się spod rozeznania i kontroli kasacyjnej (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.; por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2012 r., II PK 278/11, LEX nr 1214574, czy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 lutego 2014 r., V CSK 140/13, LEX nr 1458681), gdyż Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi oraz oceną materiału dowodowego dokonaną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku zwłaszcza, że w skardze brak jakichkolwiek adekwatnych proceduralnych zarzutów kasacyjnych (skarga została oparta wyłącznie na zarzutach naruszenia przepisów prawa materialnego). Natomiast z poczynionych przez Sądy obu instancji ustaleń faktycznych, obejmujących analizę warunków pracy i płacy, postanowień pakietu relokacyjnego zawartych w ofercie zatrudnienia oraz w aneksie, jak też ocenę

zachowania stron, wynikało wiążąco (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), że relokacja powoda do W. stanowiła zdarzenie przyszłe i pewne, czyli termin w rozumieniu art. 110 k.c. A zatem w świetle przedstawionych poglądów orzecznictwa i doktryny dotyczących wykładni art. 89 k.c., brak jest podstaw do przyjęcia istnienia kwalifikowanego naruszenia art. 65 § 2 k.c.

Z przedstawionych powyżej względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skarg kasacyjnych do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego zgodnie z art. 98 k.p.c. (wniosek w odpowiedzi na skargi dotyczył tylko jednej ze skarżących Spółek).